

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUSTAFA SITKI ÖZKAYA BAŞVURUSU

Başvuru Numarası : 2013/3689
Karar Tarihi : 21/5/2015

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Serruh KALELİ

Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Raportör Yrd. : İsmail Emrah PERDECİOĞLU

Başvurucu : Mustafa Sıtkı ÖZKAYA

Vekilleri : Av. Emin Ersel EREN - Av. Hakan EREN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 30/12/2008 tarihinde aleyhine açılan menfi tespit davasına ilişkin verilen Mahkeme ve Yargıtay kararlarının gerekçesiz olduğunu ve yargılamanın makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, hukuki dinlenilme, adil yargılanma ve mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştü, yeniden yargılama yapılmasına karar verilmesini ve tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 27/5/2013 tarihinde İstanbul 1. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumunun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca 28/2/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 11/7/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 5/8/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, 30/12/2008 tarihinde İstanbul 5. Asliye Ticaret Mahkemesinde açılan menfi tespit davasının davalı tarafı olarak, ilk oturumda kabul beyanında bulunmuş, bunun üzerine Mahkeme 15/6/2009 tarihli ve E.2008/765, K.2009/381 sayılı kararı ile davanın kabulüne karar vermiş ve başvurucuyu harç, yargılama gideri ve avukatlık ücreti ile sorumlu tutmuştur.

8. Başvurucunun temyizi üzerine dosya eksiklik nedeniyle Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin, 15/2/2011 tarihli ilamı ile geri çevrilmiş, eksikliğin tamamlanmasının ardından yapılan inceleme sonucu Dairenin 30/5/2011 tarihli ve E. 2011/4910, K.2011/6023 sayılı ilamıyla "... eldeki davanın açılmasında kusuru bulunmayan ve ilk oturumda davayı kabul eden davalı, harç, yargılama gideri ve avukatlık ücreti ile sorumlu tutulamaz" gerekçesine dayanılarak hükmün bozulmasına ve "peşin alınan harcın istek halinde geri verilmesine" karar verilmiştir.

9. Aynı Daireye davacı tarafça yapılan karar düzeltme istemi, 1/12/2011 tarihli ve E.2011/12818, K.2011/12851 sayılı ilâm ile reddedilmiştir.

10. İstanbul 5. Asliye Ticaret Mahkemesi bozma kararına uyarak 18/4/2012 tarihli ve E.2011/574, K.2012/24 sayılı kararı ile davanın açılmasında kusuru bulunmayan ve ilk oturumda davayı kabul eden davalının harç yargılama gideri ve avukatlık ücretinden sorumlu tutulamayacağı gerekçesiyle, "davalının kabul beyanı esas alınarak davanın kabulüne, davanın açılmasında kusuru bulunmayan ve ilk oturumda davayı kabul eden davalının harç, yargılama gideri ve avukatlık ücretinden sorumlu tutulmamasına, davacı üzerinde bırakılmasına, davalı vekili her ne kadar 312/2 maddesi ve 323/g maddesi gereği lehine avukatlık ücretini takdiren istemiş ise de yerinde görülmeyen talebin reddine" karar vermiştir.

11. Başvurucu, İlk Derece Mahkemesinin kararını, yargılama boyunca yaptığı masrafların davacı tarafından kendisine ödenmesine yönelik bir hüküm tesis edilmediği ve lehine vekâlet ücretine hükmedilmediği gerekçesiyle temyiz etmiştir.

12. Temyiz incelemesi sonucunda Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, 6/11/2012 tarihli ve E.2012/11699, K.2012/16236 sayılı ilâmı ile "dosyadaki yazılara, kararın bozmaya uygun olmasına, delillerin değerlendirilmesinde bir isabetsizlik bulunmamasına göre yerinde görülmeyen bütün temyiz itirazlarının reddiyle usul ve yasaya uygun olan hükmün onanmasına" karar vermiştir.

13. Karar düzeltme istemi üzerine aynı Dairenin 2/4/2013 tarihli ve E.2013/1379, K.2013/6037 sayılı ilâmı ile "temyiz ilamında bildirilen gerekçeler nedeniyle karşıtı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun değişik 440. maddesinde sayılan nedenlerden hiç birine uygun olmayan karar düzeltme isteğinin reddine ve aynı kanunun 442/3. ve 4421 sayılı Kanunun 2. ve 4/b-1. maddeleri gereğince takdiren 219,00 TL para cezasının karar düzeltme isteyen tarafından alınarak hazineye gelir kaydedilmesine" karar verilmiştir.

14. Bu karar, başvurucuya 14/5/2013 tarihinde tebliğ edilmiştir.

15. Başvurucu, 27/5/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

16. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Usul ekonomisi ilkesi" kenar başlıklı 30. maddesi şöyledir:

"Hâkim, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider yapılmamasını sağlamakla yükümlüdür."

17. 6100 sayılı Kanun'un "Feragat ve kabul halinde yargılama giderleri" kenar başlıklı 312. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"(2) Davalı, davanın açılmasına kendi hâl ve davranışıyla sebebiyet vermemiş ve yargılamanın ilk duruşmasında da davacının talep sonucunu kabul etmiş ise yargılama giderlerini ödemeye mahkûm edilmez."

18. 6100 sayılı Kanun'un "Yargılama giderlerinin kapsamı" kenar başlıklı 323. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"(1) Yargılama giderleri şunlardır:

...

ğ)Vekille takip edilen davalarda kanun gereğince takdir olunacak vekâlet ücreti,

..."

19. 6100 sayılı Kanun'un "Yargılama giderlerinden sorumluluk" kenar başlıklı 326. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"(1) Kanunda yazılı hâller dışında, yargılama giderlerinin, aleyhine hüküm verilen taraftan alınmasına karar verilir."

20. 18/6/1927 tarihli ve 1086 sayılı mülga Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 94. maddesinin ikinci fıkrası şöyledir:

"Şu kadar ki müddealehy hal ve vaziyeti ile aleyhine dava ikamesine sebebiyet vermemiş ve ilk muhakeme celsesinde de müddeinin iddiasını kabul etmiş ise masarifi muhakeme ile ilzam olunamaz."

21. 21/12/2011 tarihli Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi'nin "Davanın konusuz kalması, feragat, kabul ve sulhte ücret" kenar başlıklı 6. maddesi şöyledir:

"Anlaşmazlık, davanın konusuz kalması, feragat, kabul ve sulh nedenleriyle; delillerin toplanmasına ilişkin ara kararı gereğinin yerine getirilmesinden önce giderilirse, Tarife hükümleriyle belirlenen ücretlerin yarısına, karar gereğinin yerine getirilmesinden sonra giderilirse tamamına hükmolunur."

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

22. Mahkemenin 21/5/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvuruçunun 27/5/2013 tarihli ve 2013/3689 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvuruçunun İddiaları

23. Başvuruçunun, 30/12/2008 tarihinde aleyhine açılan menfi tespit davasında verilen karar nedeniyle açık yasa hükmüne rağmen yargılama masraflarını ödemek zorunda kaldığını, lehine avukatlık ücretine hükmedilmediğini, buna ilişkin itirazlarının Mahkeme ve Yargıtay kararlarında tartışılmadan gereksiz olarak reddedildiğini ve yargılamanın makul

sürede sonuçlanmadığını belirterek, hukuki dinlenilme, adil yargılanma ve mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

24. Başvuru dilekçesi ve ekleri incelendiğinde, başvurunun, kanun yollarına başvurması nedeniyle yargılama giderlerini ödemek zorunda kaldığını ayrıca yargılama sonunda lehine vekâlet ücretine hükmedilmediğini belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürdüğü anlaşılmıştır. Anayasa Mahkemesi, başvuru sahiplerinin ihlal iddialarına ilişkin nitelendirmesi ile bağlı olmayıp hukuki nitelendirmeyi bizzat yapar. Anılan ihlal iddialarından, İlk Derece Mahkemesinin, 15/6/2009 tarihli kararına karşı yapılan kanun yolu başvuruları nedeniyle ödenmek zorunda kalınan yargılama giderlerine ilişkin kısımlar, mülkiyet hakkının ihlali iddiası kapsamında değerlendirilmiştir.

25. Bununla birlikte başvurunun, İlk Derece Mahkemesinin 18/4/2012 tarihli kararına karşı kanun yollarına başvurulması sonucu yargılama giderlerini ödemek zorunda kalması ile yargılama sonunda başvuru sahibi lehine vekâlet ücretine hükmedilmemesi nedenleriyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiaları ile hukuki dinlenilme hakkının ihlali iddiaları yargılama sürecinin ve yargılama sonunda verilen kararın adil olup olmadığına ilişkin olduğundan, bu iddialar adil yargılanma hakkının ihlali iddiası kapsamında değerlendirilmiştir. Öte yandan başvurunun, Mahkeme ve Yargıtay kararlarının gerekçesiz olduğu ile yargılamanın makul sürede sonuçlanmadığı iddiaları ayrıca değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Mülkiyet Hakkının İhlali İddiası

26. Başvurucu, İstanbul 5. Asliye Ticaret Mahkemesinin, yargılama giderleri ve vekâlet ücreti yönünden hatalı olan 15/6/2009 tarihli kararı nedeniyle aleyhine yargılama giderine ve vekâlet ücretine hükmedildiğini, bu durumu düzeltmek için temyiz talebinde bulunduğu karardan harcı ve temyiz harcı ile posta ücretleri ödemediğini belirterek, mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

27. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"... Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır."

28. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru hakkı" kenar başlıklı 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir."

29. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmak için ihlale neden olduğu iddia edilen işlem veya eylem için idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının tüketilmiş olması gerekir.

30. Temel hak ve özgürlüklere saygı, devletin tüm organlarının uyması gereken bir ilke olup bu ilkeye uygun davranılmadığı takdirde, ortaya çıkan ihlale karşı öncelikle yetkili idari mercilere ve derece mahkemelerine başvurulmalıdır (Bayram Gök, B. No: 2012/946, 26/3/2013, § 17).

31. Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, ikincil nitelikte bir kanun yoludur. Temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarının öncelikle genel yargı mercilerinde, olağan yasa yolları ile çözüme kavuşturulması esastır. Bireysel başvuru yoluna, iddia edilen hak ihlallerinin bu olağan denetim mekanizması içinde giderilememesi durumunda başvurulabilir (*Bayram Gök, § 18*).

32. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için öncelikle hukuk sisteminde düzenlenen başvuru yollarının tüketilmesi zorunludur. Bu ilke uyarınca, başvuru Anayasa Mahkemesi önüne getirdiği şikâyetini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve adli mercilere usulüne uygun olarak iletmesi ve bu konuda sahip olduğu bilgi ve kanıtlarını zamanında bu makamlara sunması ve aynı zamanda bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir (*Bayram Gök, § 19*).

33. Bireysel başvurunun ikincil niteliğinin bir sonucu olarak olağan kanun yollarında ve genel mahkemeler önünde dayanılmayan iddialar Anayasa Mahkemesi önünde şikâyet konusu edilemeyeceği gibi genel mahkemelere sunulmayan yeni bilgi ve belgeler de Anayasa Mahkemesine sunulamaz (*Bayram Gök, § 20*).

34. Bireysel başvuruya konu edilen, İstanbul 5. Asliye Ticaret Mahkemesinin ilgili dosyasının incelenmesinde, 15/6/2009 tarihli kararda, bakiye karar harcının 1/3'ünün ve davacı taraf vekâlet ücretinin 1/2'sinin başvuru tahsiline karar verildiği, bu karara karşı başvuru tarafından temyiz talebinde bulunulması üzerine başvuru Mahkeme veznesine karar harcı, temyiz harcı ve posta gideri yatırıldığı anlaşılmıştır. Temyiz incelemesi sonucunda ise Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin 30/5/2011 tarihli ilâmı ile İlk Derece Mahkemesi kararını bozduğu, bozma ilâmında "... peşin alınan harcın istek halinde geri verilmesine... karar verildi." hükmüne yer verdiği, bozma ilâmına uyarak yeniden karar veren İlk Derece Mahkemesinin bu defa, "... davanın açılmasında kusuru bulunmayan ve ilk oturumunda davayı kabul eden davalının harç yargılama gideri ve avukatlık ücretinden sorumlu tutulmamasına, davacı üzerinde bırakılmasına..." şeklinde hüküm tesis ettiği tespit edilmiştir. Dolayısıyla, haksız yere yargılama giderlerini ödemek zorunda kaldığını ve bu durumu düzeltmek için temyiz yoluna başvurarak karar ve temyiz harcı ile posta giderleri ödemek zorunda bırakıldığını ileri süren başvuru Mahkeme ve Yargıtay kararları doğrultusunda, yaptığı masrafları talebi halinde geri alabilmesi mümkündür. Ancak başvuru Mahkemesi nezdinde veya davacı taraftan bu yönde herhangi bir talebinin bulunduğu tespit edilememiştir. Bu anlamda, ihlale neden olduğu ileri sürülen iddiaya ilişkin olarak idari ve yargısal yollara başvurulmadığından, başvuru yolları usulünce tüketilmemiştir.

35. Açıklanan nedenlerle, bireysel başvurunun bu kısmına ilişkin ihlal iddialarının, başvuru yolları usulüne uygun şekilde tüketilmeden başvuru konusu yapıldığı anlaşıldığından, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "başvuru yollarının tüketilmemesi" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Adil Yargılanma Hakkının İhlali İddiası

36. Başvuru, bozma üzerine verilen 18/4/2012 tarihli kararda lehine vekalet ücretine hükmedilmemesi nedeniyle temyiz ve karar düzeltme yollarına başvurduğunu, ancak Yargıtay tarafından Mahkeme kararının onandığını ve karar düzeltme isteminin reddedildiğini, böylelikle lehine vekalet ücretine hükmetmeyen Mahkeme kararı düzeltilmediği gibi temyiz ve karar düzeltme harçları ile posta masrafları ve karar düzeltme para cezasından oluşan yargılama giderlerini ödemek zorunda kaldığını belirterek, adil

yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, ayrıca yargılama sonunda, kendisini vekil ile temsil ettirmesine rağmen lehine vekâlet ücretine hükmedilmediğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

37. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, ... açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

38. 6100 sayılı Kanun'un "Yargılama giderlerinin kapsamı" kenar başlıklı 323. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"(1) Yargılama giderleri şunlardır:

a) Celse, karar ve ilam harçları.

b) Dava nedeniyle yapılan tebliğ ve posta giderleri.

..."

39. 18/6/1937 tarihli ve 1086 sayılı mülga Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 442. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Tashihi karar talebi esbabı mezkûreye mutabık görülmezse arzuhalin reddine ve mustedî tashihten yüz liraya kadar cezayı nakdi alınmasına ve muvafık ise kabulüne karar verilir.

..."

40. Bir yargılamada tarafların, davanın görülmesi ve sonuçlanması için ödedikleri paraların tamamına yargılama giderleri; devletin, mahkemelerin gördüğü hizmet karşılığı olarak aldığı paraya ise yargılama harcı denir. Türk hukuk sisteminde, yargılama harçları da yargılama giderlerinin içinde kabul edilmiştir. Yargılama giderleri, kural olarak, davada aleyhine hüküm verilen tarafa yükletilir.

41. Başvuruya konu olayın incelenmesinde, İstanbul 5. Asliye Ticaret Mahkemesinin, Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin 30/5/2011 tarihli bozma ilâmına uyarak verdiği 18/4/2012 tarihli kararında, "...davanın açılmasında kusuru bulunmayan ve ilk oturumda davayı kabul eden davalının harç yargılama gideri ve avukatlık ücretinden sorumlu tutulmamasına, davacı üzerinde bırakılmasına..." şeklinde hüküm verdiği, başvuruçunun bu karara karşı, lehine vekalet ücretine hükmedilmediği ve ödediği yargılama giderlerine yönelik Mahkemece hüküm kurulmadığı gerekçesiyle temyiz talebinde bulunarak 124,65 TL temyiz harcı ödediği, talebin reddi üzerine bu defa karar düzeltme isteminde bulunarak 43,90 TL karar düzeltme harcı ödediği, yapılan inceleme sonunda karar düzeltme isteminin de reddedilerek hükmün kesinleştiği, ayrıca yine bu süreçte başvuruçunun tarafından Mahkeme veznesine 80,00 TL posta masrafı yatırıldığı ve karar düzeltme talebinin reddedilmesi nedeniyle aleyhine para cezasına hükmedildiği anlaşılmıştır.

42. Başvuruçunun, vekalet ücreti yönünden kanun yollarına başvurmasına rağmen hükmün onanması nedeniyle temyiz ve karar düzeltme harçları ile posta masrafları ve karar düzeltme para cezasından oluşan yargılama giderlerini ödemek zorunda kaldığını ileri sürmüş, anılan giderlerin tahsilinin hukuka aykırı olduğu iddiasında bulunmamıştır.

43. Başvuruçunun, temyiz ve karar düzeltme istemlerinde bulunması üzerine kendisinden tahsil edilen harçlar 2/7/1964 tarihli ve 492 sayılı Harçlar Kanunu'nda düzenlenen tarifeye göre alınmakla birlikte temyiz ve karar düzeltme talepleri reddedilen başvuruçunun, bu süreçte yaptığı masraflara katlanmak zorunda kalması, 6100 sayılı

Kanun'un 326. maddesi (bkz. § 19) hükmü gereğidir. Yine karar düzeltme talebinin reddedilmesi nedeniyle hükmedilen para cezası halen yürürlükte olan 1086 sayılı mülga Kanun'un 442. maddesine göre tahsil edilmektedir.

44. Temyiz ve karar düzeltme harcı ile karar düzeltme para cezasının başvuru üzerinde ağır bir yük oluşturmadığı, kanun yollarına başvurmak için yapılan masrafların mahkemeye erişim hakkına bir engel teşkil etmediği ve başvurunun kanun yollarına yaptığı başvuruların reddedildiği de dikkate alındığında, bu iddiaların açıkça dayanaktan yoksun olduğu sonucuna varılmıştır.

45. Açıklanan nedenlerle, adil yargılanma hakkına yönelik bir ihlalin olmadığı açık olduğundan, başvurunun bu kısmının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

46. Öte yandan başvuru, yargılama sonunda lehine vekalet ücretine hükmedilmediğini belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

47. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvurular kapsamında değerlendirilen kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği kurala bağlanmıştır.

48. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyumsuzlukla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda açık bir keyfilik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular, bariz takdir hatası veya açık keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (*Necati Gündüz ve Recep Gündüz*, B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

49. Başvuruya konu edilen yargılama, başvuru aleyhine İstanbul 5. Asliye Ticaret Mahkemesinde açılan menfi tespit davasıdır. Yargılamada, başvurunun ilk oturumda davayı kabul etmesi üzerine, davanın kabulüne ve başvurunun yargılama giderleri olarak harç ve vekâlet ücretinden sorumlu tutulmasına karar verilmiştir. Temyiz üzerine anılan karar, başvurunun davanın açılmasında kusuru bulunmaması ve ilk oturumda davayı kabul etmesi nedeniyle 6100 sayılı Kanun'un 312. maddesi gereği (bkz. § 17) yargılama giderleri yönünden bozulmuştur. Bozmaya uyarak yeniden hüküm tesis eden İstanbul 5. Asliye Ticaret Mahkemesi, davanın kabulüne ancak başvurunun harç ve avukatlık ücretinden sorumlu tutulmamasına karar vermiş, ayrıca başvurunun lehe avukatlık ücretine hükmedilmesi istemini yerinde bulmayarak reddetmiştir. Ardından bu karar, temyiz ve karar düzeltme aşamalarından geçerek kesinleşmiştir.

50. Mahkemenin gerekçesi ve başvurunun iddiası incelendiğinde ve somut olayda başvuru lehine vekâlet ücretine hükmedilmesi gerektiğine dair açık bir düzenleme olmadığı hususu da dikkate alındığında, iddianın özünün derece mahkemeleri tarafından delillerin değerlendirilmesinde ve hukuk kurallarının yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

51. Başvuru, yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığına, kendi delillerini ve iddialarını sunma olanağı bulamadığına, karşı

tarafça sunulan delillere ve iddialara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığına ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının Derece Mahkemesi tarafından dinlenmediğine ilişkin bir bilgi ya da kanıt sunmadığı gibi İlk Derece Mahkemesinin ve Yargıtayın kararlarında bariz takdir hatası veya açık keyfilik oluşturan herhangi bir durum da tespit edilememiştir.

52. Açıklanan nedenlerle, başvuru tarafından ileri sürülen bu iddianın kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, Derece Mahkemesi kararlarının bariz takdir hatası veya açık keyfilik de içermediği anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

c. Gerekçeli Karar Hakkının İhlali İddiası Yönünden

53. Başvurucu, lehine vekalet ücretine hükmedilmesi istemine yönelik İlk Derece Mahkemesince verilen hüküm ile Yargıtayın bu hükme ilişkin onama ve karar düzeltme ilamlarının yetersiz gerekçelere dayandığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

54. Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

“Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır.”

55. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı organlarına davacı ve davalı olarak başvurabilme ve bunun doğal sonucu olarak da iddia, savunma ve adil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır. Maddeyle güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, kendisi bir temel hak niteliği taşımasının ötesinde, diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmasını ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden birisidir. Bu bağlamda Anayasa'nın, bütün mahkemelerin her türlü kararlarının gerekçeli olarak yazılmasını ifade eden 141. maddesinin de, hak arama hürriyetinin kapsamının belirlenmesinde gözetilmesi gerektiği açıktır (*Vedat Benli*, B. No: 2013/307, 16/5/2013, § 30).

56. Ancak derece mahkemeleri, kendisine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değildir. Bununla beraber, ileri sürülen iddialardan biri kabul edildiğinde davanın sonucuna etkili olması söz konusu ise, mahkeme bu hususa belirli ve açık bir yanıt vermek zorunda olabilir. Böyle bir durumda dahi, ileri sürülen iddiaların zımnen reddi yeterli olabilir (*Yasemin Ekşi*, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56).

57. Öte yandan temyiz mercilerinin kararlarının tamamen gerekçeli olması zorunlu değildir. Temyiz merciinin yargılamayı yapan mahkemenin kararıyla aynı fikirde olması ve bunu ya aynı gerekçeyi kullanarak ya da basit bir atıfla kararına yansıtması yeterlidir. Burada önemli olan husus, temyiz merciinin bir şekilde temyizde dile getirilmiş ana unsurları incelediğini, derece mahkemesinin kararını inceleyerek onadığını ya da bozduğunu göstermesidir (*Yasemin Ekşi*, § 57).

58. Somut olayda, Mahkemece, başvurunun ilk duruşmadaki kabul beyanı dikkate alınarak, davanın kabulü yönünde hüküm kurulmuş (bkz. § 7), ancak bu karar başvuru aleyhine yargılama giderlerine hükmedilmesi nedeniyle yerinde görülmemeyerek Yargıtaya bozulmuştur (bkz. § 8). Bozma ilâmı sonrası İlk Derece Mahkemesince ilâmda belirtilen hususlar dikkate alınarak yeniden hüküm kurulmuş, başvurunun temyiz konusu da yaptığı lehine vekalet ücretine hükmedilmesi istemi ise Mahkemece “...davalı vekili her ne kadar 312/2 maddesi ve 323/g maddesi gereği lehine avukatlık ücretini takdiren istemiş ise de yerinde görülmeyen talebin reddine...” gerekçesine dayanılarak kabul edilmemiştir

(bkz. § 10). Verilen son hükmün vekalet ücreti yönünden başvuru tarafından tekrar temyiz edilmesi üzerine Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, İlk Derece Mahkemesi kararının bozmaya uygun olduğunu ve Mahkemenin delilleri değerlendirmesinde bir isabetsizlik bulunmadığını belirterek kararı onamış; karar düzeltme istemini de Kanun'da sayılan hallerde uygun bulmayarak reddetmiştir (bkz. §§ 12-13). Dolayısıyla somut olayda Mahkeme ve Yargıtay kararlarının gerekçesiz olduğundan da söz edilemez.

59. Açıklanan nedenlerle, gerekçeli karar hakkına yönelik bir ihlalin olmadığı açık olduğundan, başvuru bu yöndeki iddiası diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "*açıkça dayanaktan yoksun*" bulunmuştur.

d. Yargılamanın Makul Sürede Sonuçlanmadığı İddiası Yönünden

60. Başvurucunun yargılamanın uzunluğuyla ilgili şikâyeti açıkça dayanaktan yoksun olmadığı gibi bu şikâyet için diğer kabul edilemezlik nedenlerinden herhangi biri de bulunmamaktadır. Bu nedenle, başvurunun bu bölümüne ilişkin olarak kabul edilebilirlik kararı verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

61. Başvurucu, 30/12/2008 tarihinde İstanbul 5. Asliye Ticaret Mahkemesinde aleyhine açılan menfi tespit davasında makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

62. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (*Onurhan Solmaz*, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzî içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (*Güher Ergun ve diğerleri*, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

63. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvuru bu yönünden davaların hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (*Güher Ergun ve diğerleri*, §§ 41–45).

64. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklerle ilişkin uyumsuzlukların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, Asliye Ticaret Mahkemesi nezdinde açılan menfi tespit davasının söz konusu olduğu görülmekle, 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (*Güher Ergun ve diğerleri*, § 49).

65. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih, 30/12/2008 tarihidir.

66. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir (*Güher Ergun ve diğerleri*, § 52). Bu kapsamda, somut yargılama faaliyeti açısından sürenin bitiş tarihinin, başvuru karar düzeltme talebinin Yargıtay 4. Hukuk Dairesince reddedildiği 2/4/2013 tarihi olduğu anlaşılmaktadır.

67. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, yargılamanın konusunun başvuru aleyhine açılan menfi tespit istemine ilişkin olduğu, ilk duruşmada davalı taraf olan başvuru kabul beyanı üzerine davanın kabulüne karar verildiği, kararın temyiz edildiği ancak eksiklik nedeniyle dosyanın Yargıtayca geri çevrildiği, eksikliğin tamamlanmasının ardından yapılan inceleme sonunda kararın, başvuru aleyhine yargılama giderlerine hükmedilmesi nedeniyle bozulduğu, bozma ilâmı sonrası karar düzeltme talebinin reddedildiği anlaşılmıştır. Bozma ilâmı doğrultusunda İlk Derece Mahkemesinin 18/4/2012 tarihinde yeniden karar verdiği, temyiz üzerine hükmün onandığı ve karar düzeltme isteminin de reddedilerek 2/4/2013 tarihi itibarıyla kararın kesinleştiği anlaşılmıştır.

68. 6100 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir (*Güher Ergun ve diğerleri*, §§ 34-64).

69. Başvuruya konu menfi tespit davasının incelenmesinde; hukuki meselenin çözümündeki güçlük, yargılamanın niteliği, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında davanın karmaşık olmaktan uzak olduğu anlaşılmıştır. Başvurucunun tutum ve davranışlarıyla ve usulü haklarını kullanırken özensiz davranmasıyla yargılamanın uzamasına önemli ölçüde sebep olduğu da söylenemez. Dolayısıyla somut başvuru açısından, daha önce verilen kararlar dışında farklı karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı, söz konusu dört yıl üç aylık yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

70. Açıklanan nedenlerle, başvuru Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

71. Başvurucu, adil yargılanma hakkı ile mülkiyet hakkının ihlal edilmesi nedeniyle yeniden yargılama yapılmasına karar verilmesini, 8.827,20 TL maddi zararın ve 5.000,00 TL manevi zararın tazmin edilmesini talep etmiştir.

72. 6216 sayılı Kanun'un "*Kararlar*" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvuru lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme,

Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

73. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin dört yıl üç aylık yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 2.100,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

74. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucunun maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

75. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.698,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Mülkiyet hakkının ihlali iddiasının “başvuru yollarının tüketilmemesi”,

2. Adil yargılanma hakkının ihlali iddiasının “açıkça dayanaktan yoksun olması”,

3. Gerekçeli karar hakkının ihlali iddiasının “açıkça dayanaktan yoksun olması”,

nedenleriyle KABUL EDİLEMEZ OLDUKLARINA,

4. Makul sürede yargılanma hakkının ihlali iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

5. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya net 2.100,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

21/5/2015 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Burhan ÜSTÜN

Üye
Serruh KALELİ

Üye
Nuri NECİPOĞLU

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Erdal TERCAN